

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه کارشناسی ارشد

گرایش روانشناسی تربیتی

عنوان

بررسی درک کودکان از مفاهیم دینی و سیر تحولی آن در پایه‌های

مختلف تحصیلی

استاد راهنما

دکتر جلیل فتح‌آبادی

اساتید مشاور

دکتر محمدعلی فیاض‌بخش

دکتر شهلا پاکدامن

نگارش

فاطمه جعفرپور

۱۳۹۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی درک کودکان و سیر تحول مفاهیم دینی در کودکان ایرانی، با رویکرد تحول شناختی و با روش مقطعی انجام شده است. ۱۲۰ دانش آموز دختر و پسر ۶.۴ تا ۱۲.۲ ساله شهر شیراز به صورت در دسترس انتخاب شده اند. داده های پژوهش بر پایه روش بالینی و از طریق مصاحبه انفرادی نیمه ساختاریافته گردآوری و نمره گذاری شده است. برای اعتبار نمره گذاری از دو کارشناس دیگر نیز استفاده شده است. پس از محاسبه ضرایب اعتبار درجه بندی داوران، بررسی آماری یافته های این پژوهش در سطح توصیفی با محاسبه فراوانی، درصد، میانگین و انحراف استاندارد و در سطح تحلیلی با آزمون های U مان ویتنی، تحلیل واریانس کروسکال - والیس، آزمون t برای دو گروه مستقل، تحلیل واریانس یک راهه و مقایسه های چندگانه های «توکی - HSD» انجام شده است. نتایج نشان می دهد که با افزایش سن درک کودکان از مفاهیم دینی افزایش و دگرگونی می یابد. و نیز روند این سیر تحولی در کودکان دارای مراحل این می باشد: تفکر خرده مذهبی ۱ (۶ تا ۸ سالگی) پایه اول و دوم، تفکر خرده مذهبی ۲ (۸ تا ۱۰ سالگی) پایه سوم و چهارم و تفکر مذهبی - شخصی ۱ (۱۰ - ۱۲ سالگی) پایه پنجم و ششم. این مراحل دارای همان ویژگی های مراحل تفکر مذهبی گلدمن بوده که فقط دامنه سنی آنها تغییر کرده است. و مقایسه نتایج پسران و دختران نیز نشان دهنده عدم تفاوت بین این دو گروه است.

واژگان کلیدی:

تحول، مرحله، مفاهیم دینی، کودکان، خدا، مرگ، نبوت، عدل

فصل اول : طرح پژوهش

- ۱-۱- مقدمه ۲
- ۲-۱- بیان مساله ۳
- ۳-۱- ضرورت و اهمیت پژوهش ۶
- ۴-۱- اهداف پژوهش ۸
- ۵-۱- سوال‌های پژوهش ۹
- ۶-۱- متغیرها و تعاریف آن‌ها ۹

فصل دوم : مبانی نظری و پیشینه

- ۱-۲- مراحل تحول ۱۳
- ۱-۱-۱- کودکی اول (تولد تا ۱/۵ و ۲ سالگی) ۱۳
- ۱-۱-۱-۲- دیدگاه کیرک پاتریک ۱۴
- ۲-۱-۱-۲- دیدگاه فولر ۱۷
- ۳-۱-۱-۲- دیدگاه اریکسون ۲۰
- ۲-۱-۲- کودکی دوم (۲ تا ۶ و ۷ سالگی) ۲۰
- ۱-۲-۱-۲- فرآیندها و سازوکارهای شناختی ۲۱
- ۲-۲-۱-۲- فرآیندها و سازوکارهای جامعه‌پذیری ۲۳
- ۳-۱-۲- کودکی سوم (۶ و ۷ تا ۱۱ و ۱۲ سالگی) ۲۵
- ۱-۳-۱-۲- فرآیندها و سازوکارهای شناختی، عاطفی و اخلاقی ۲۵
- ۲-۳-۱-۲- فرآیندها و سازوکارهای جامعه‌پذیری ۲۸

۲۹	۲-۲- شکل‌گیری مفاهیم متافیزیکی
۲۹	۱-۲-۲- شکل‌گیری مفهوم خدا
۳۲	۱-۱-۲-۲- تجربه عاطفی کودک از خدا (دوره دوم)
۳۵	۲-۱-۲-۲- تصور کودک از خدا و صفات او (دوره سوم)
	۳-۱-۲-۲- درک کودک از «ارتباط با خدا» از خلال بررسی‌های مربوط
۴۷	به‌مراحل فهم کودک از دعا
۴۹	۴-۱-۲-۲- تاثیر خود‌پنداره بر مفهوم خدا
۵۲	۵-۱-۲-۲- رابطه معلم و دانش‌آموز و تاثیر آن بر مفهوم خدا
۵۳	۲-۲-۲- شکل‌گیری مفهوم مرگ
۶۰	۳-۲-۲- شکل‌گیری مفهوم عدل الهی
۶۳	۴-۲-۲- شکل‌گیری مفهوم پیامبری
۶۳	۱-۴-۲-۲- شکل‌گیری مفهوم عصمت
۶۵	۲-۴-۲-۲- شکل‌گیری مفهوم وحی
۶۶	۳-۵-۲-۲- شکل‌گیری مفهوم معجزه
۷۱	۳-۲- خلاصه فصل

فصل سوم : روش‌شناسی پژوهش

۷۵	۱-۳- جامعه
۷۵	۲-۳- نمونه
۷۵	۳-۳- روش نمونه‌گیری
۷۶	۴-۳- ابزار پژوهش
۸۷	۵-۳- روش اجرای پژوهش

۸۷ ۳-۵-۱- روش کیفی
۸۹ ۳-۵-۲- روش بالینی
۸۹ ۳-۵-۲- روش اجرا
۸۹ ۳-۶- طرح تحلیل داده‌ها
۹۰ ۳-۷- روایی و اعتبار نتایج

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده‌ها

۹۲ ۴-۱- توصیف و تحلیل نتایج آزمونهای مفاهیم دینی
۹۲ ۴-۱-۱- مفهوم خدا
۹۶ ۴-۱-۲- مفهوم معاد
۹۹ ۴-۱-۳- مفهوم عدل
۱۰۳ ۴-۱-۴- مفهوم نبوت
۱۰۳ ۴-۱-۴-۱- مفهوم وحی
۱۰۷ ۴-۱-۴-۲- معجزه
۱۰۹ ۴-۱-۴-۳- عصمت
۱۱۲ ۴-۲- مقایسه دو گروه دانش آموزان دختر و پسر در سطح متغیرهای مفاهیم دینی
۱۱۳ ۴-۲-۱- مفهوم خدا
۱۱۵ ۴-۲-۲- مفهوم مرگ
۱۱۷ ۴-۲-۳- مفهوم عدل
۱۱۹ ۴-۲-۴- مفهوم نبوت
۱۱۹ ۴-۲-۴-۱- مفهوم وحی

۱۲۱	۲-۴-۲-۴- مفهوم معجزه
۱۲۳	۳-۴-۲-۴- مفهوم عصمت
۱۲۵	۳-۴- خلاصه فصل

فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری

۱۲۷	۱-۵- نتیجه پژوهش
۱۴۲	۲-۵- محدودیت های پژوهش
۱۴۲	۳-۵- پیشنهادهای پژوهش

۱۴۵	منابع
-----	-------	-------

پیوست ها

۱۵۴	پیوست الف : داستان ها
۱۵۶	پیوست ب : جدول های اندازه گیری

فهرست نمودارها	صفحه
شکل ۱-۲ : الگوی قراردادی رابطه والدین، کودک و کانون‌های ارزش و حجیت	۱۸
نمودار ۱-۴: میانگین نمرات دانش آموزان در آزمون مفهوم خدا، به تفکیک پایه‌های تحصیلی	۹۵
نمودار ۲-۴: میانگین‌های نمرات دانش آموزان در آزمون مفهوم عدل، به تفکیک پایه‌های تحصیلی	۹۹
نمودار ۳-۴: میانگین‌های نمرات دانش آموزان در آزمون مفهوم عدل، به تفکیک پایه‌های تحصیلی	۱۰۲
نمودار ۴-۴: میانگین‌های نمرات دانش آموزان در آزمون مفهوم وحی، به تفکیک پایه‌های تحصیلی	۱۰۶
نمودار ۵-۴: میانگین‌های نمرات دانش آموزان در آزمون مفهوم معجزه، به تفکیک پایه‌های تحصیلی	۱۰۹
نمودار ۶-۴: میانگین‌های نمرات دانش آموزان در آزمون مفهوم عصمت، به تفکیک پایه‌های تحصیلی	۱۱۲
نمودار ۷-۴: میانگین نمرات دانش آموزان دختر و پسر در آزمون مفهوم خدا، به تفکیک پایه‌های تحصیلی	۱۱۴
نمودار ۸-۴: میانگین نمرات دانش آموزان دختر و پسر در آزمون مفهوم مرگ، به تفکیک پایه‌های تحصیلی	۱۱۷
نمودار ۹-۴: میانگین نمرات دانش آموزان دختر و پسر در آزمون مفهوم عدل، به تفکیک پایه‌های تحصیلی	۱۱۸
نمودار ۱۰-۴: میانگین نمرات دانش آموزان دختر و پسر در آزمون مفهوم وحی، به تفکیک پایه‌های تحصیلی	۱۲۰
نمودار ۱۱-۴: میانگین نمرات دانش آموزان دختر و پسر در آزمون مفهوم معجزه، به تفکیک پایه‌های تحصیلی	۱۲۲

نمودار ۴-۱۲: میانگین نمرات دانش آموزان دختر و پسر در آزمون مفهوم

عصمت، به تفکیک پایه‌های تحصیلی ۱۲۴

شکل ۵-۱: مدل مفهومی جامع تحول ایمان ۱۴۱

صفحه	فهرست جدول‌ها
۳۸	جدول ۱-۲: تفاوت دیدگاه‌های پیاژه و گلدمن
۴۰	جدول ۲-۲: تحول شناخت خدا از دیدگاه ال‌کایند
۷۱	جدول ۳-۲- خلاصه پژوهش‌های ارائه شده در مفهوم خدا
۷۲	جدول ۴-۲- خلاصه پژوهش‌های ارائه شده در مفهوم مرگ
۷۳	جدول ۵-۲- خلاصه پژوهش‌های انجام شده در ایران
۷۵	جدول ۱-۳: توزیع سنی نمونه‌ها (در هر پایه و جنس ۱۰ نفر)
۷۹	جدول ۲-۳- ملاک نمره گذاری مفهوم خدا
۸۴	جدول ۳-۳- ملاک نمره گذاری مفهوم عدل
۸۶	جدول ۴-۳- ملاک نمره گذاری مفهوم وحی
۸۷	جدول ۵-۳- ملاک نمره گذاری مفهوم معجزه
۸۸	جدول ۶-۳- ملاک نمره گذاری مفهوم عصمت
	جدول ۱-۴: فراوانی و درصد آزمودنی‌های پایه‌های تحصیلی مختلف در سطح مراحل
۹۳	در اکتساب مفهوم خدا
	جدول ۲-۴: نتایج تحلیل واریانس رتبه‌ای کروسکال - والیس برای مقایسه پایه‌های
۹۳	تحصیلی در اکتساب مفهوم خدا با تعداد ۲۰ نفر در هر پایه
	جدول ۳-۴: میانگین، انحراف معیار و فاصله اطمینان نمرات آزمودنی‌های پایه‌های
۹۴	تحصیلی با تعداد ۲۰ نفر در هر پایه در متغیر مفهوم خدا
	جدول ۴-۴: نتایج تحلیل واریانس یک طرفه برای مقایسه پایه‌های تحصیلی در متغیر
۹۴	مفهوم خدا
	جدول ۵-۴: آزمون مقایسه‌های چندگانه توکی - HSD برای مقایسه پایه‌های تحصیلی
۹۵	در متغیر مفهوم خدا
	جدول ۶-۴: فراوانی و درصد آزمودنی‌های پایه‌های تحصیلی مختلف در سطح مراحل در

- ۹۶ اکتساب مفهوم مرگ
- جدول ۷-۴: نتایج تحلیل واریانس رتبه‌ای کروسکال - والیس برای مقایسه پایه‌های
- ۹۷ تحصیلی در اکتساب مفهوم مرگ با تعداد ۲۰ نفر در هر پایه
- جدول ۸-۴: میانگین، انحراف معیار و فاصله اطمینان نمرات آزمودنی‌های پایه‌های
- ۹۷ تحصیلی با تعداد ۲۰ نفر در هر پایه در متغیر مفهوم مرگ
- جدول ۹-۴: نتایج تحلیل واریانس یک طرفه برای مقایسه پایه‌های تحصیلی در متغیر
- ۹۸ مفهوم مرگ
- جدول ۱۰-۴: آزمون مقایسه‌های چندگانه توکی - HSD برای مقایسه پایه‌های تحصیلی
- ۹۸ در متغیر مفهوم مرگ
- جدول ۱۱-۴: فراوانی و درصد آزمودنی‌های پایه‌های تحصیلی مختلف در سطح مراحل
- ۱۰۰ در اکتساب مفهوم عدل
- جدول ۱۲-۴: نتایج تحلیل واریانس رتبه‌ای کروسکال - والیس برای مقایسه پایه‌های
- ۱۰۰ تحصیلی در اکتساب مفهوم عدل با تعداد ۲۰ نفر در هر پایه
- جدول ۱۳-۴: میانگین، انحراف معیار و فاصله اطمینان نمرات آزمودنی‌های پایه‌های
- ۱۰۱ تحصیلی با تعداد ۲۰ نفر در هر پایه در متغیر مفهوم عدل
- جدول ۱۴-۴: نتایج تحلیل واریانس یک طرفه برای مقایسه پایه‌های تحصیلی در متغیر
- ۱۰۱ مفهوم عدل
- جدول ۱۵-۴: آزمون مقایسه‌های چندگانه توکی - HSD برای مقایسه پایه‌های تحصیلی
- ۱۰۲ در متغیر مفهوم عدل
- جدول ۱۶-۴: فراوانی و درصد آزمودنی‌های پایه‌های تحصیلی مختلف در سطح مراحل در
- ۱۰۳ اکتساب مفهوم وحی
- جدول ۱۷-۴: نتایج تحلیل واریانس رتبه‌ای کروسکال - والیس برای مقایسه پایه‌های
- ۱۰۴ تحصیلی در اکتساب مفهوم وحی با تعداد ۲۰ نفر در هر پایه
- جدول ۱۸-۴: میانگین، انحراف معیار و فاصله اطمینان نمرات آزمودنی‌های پایه‌های

- تحصیلی با تعداد ۲۰ نفر در هر پایه در متغیر مفهوم وحی ۱۰۵
- جدول ۱۹-۴ نتایج تحلیل واریانس یک طرفه برای مقایسه پایه‌های تحصیلی در متغیر
- مفهوم وحی ۱۰۵
- جدول ۲۰-۴ آزمون مقایسه‌های چندگانه توکی - HSD برای مقایسه پایه‌های تحصیلی
- در متغیر مفهوم وحی ۱۰۵
- جدول ۲۱-۴: فراوانی و درصد آزمودنی‌های پایه‌های تحصیلی مختلف در سطح مراحل
- در اکتساب مفهوم معجزه ۱۰۷
- جدول ۲۲-۴ نتایج تحلیل واریانس رتبه‌ای کروسکال - والیس برای مقایسه پایه‌های
- تحصیلی در اکتساب مفهوم معجزه با تعداد ۲۰ نفر در هر پایه ۱۰۷
- جدول ۲۳-۴ میانگین، انحراف معیار و فاصله اطمینان نمرات آزمودنی‌های پایه‌های
- تحصیلی با تعداد ۲۰ نفر در هر پایه در متغیر مفهوم معجزه ۱۰۸
- جدول ۲۴-۴ نتایج تحلیل واریانس یک طرفه برای مقایسه پایه‌های تحصیلی در متغیر
- مفهوم معجزه ۱۰۸
- جدول ۲۵-۴ آزمون مقایسه‌های چندگانه توکی - HSD برای مقایسه پایه‌های تحصیلی
- در متغیر مفهوم معجزه ۱۰۸
- جدول ۲۶-۴: فراوانی و درصد آزمودنی‌های پایه‌های تحصیلی مختلف در سطح مراحل
- در اکتساب مفهوم عصمت ۱۱۰
- جدول ۲۷-۴ نتایج تحلیل واریانس رتبه‌ای کروسکال - والیس برای مقایسه پایه‌های
- تحصیلی در اکتساب مفهوم عصمت با تعداد ۲۰ نفر در هر پایه ۱۱۰
- جدول ۲۸-۴ میانگین، انحراف معیار و فاصله اطمینان نمرات آزمودنی‌های پایه‌های
- تحصیلی با تعداد ۲۰ نفر در هر پایه در متغیر مفهوم عصمت ۱۱۱
- جدول ۲۹-۴ نتایج تحلیل واریانس یک طرفه برای مقایسه پایه‌های تحصیلی در متغیر
- مفهوم عصمت ۱۱۱
- جدول ۳۰-۴ آزمون مقایسه‌های چندگانه توکی - HSD برای مقایسه پایه‌های تحصیلی

- ۱۱۱ در متغیر مفهوم عصمت
- جدول ۴-۳۱: نتایج آزمون Uمان- ویتنی برای مقایسه دو گروه دانش آموزان دختر و پسر در سطح مراحل اکتساب مفهوم خدا- به تفکیک پایه‌های تحصیلی با
- تعداد ۱۰ نمونه برای هر جنس در هر پایه ۱۱۳
- جدول ۴-۳۲: نتایج آزمون t برای مقایسه دو گروه دانش آموزان دختر و پسر در متغیر
- مفهوم خدا - به تفکیک پایه‌های تحصیلی ۱۱۴
- جدول ۴-۳۳: نتایج آزمون Uمان- ویتنی برای مقایسه دو گروه دانش آموزان دختر و پسر در سطح مراحل اکتساب مفهوم مرگ- به تفکیک پایه‌های تحصیلی
- با تعداد ۱۰ نمونه برای هر جنس در هر پایه ۱۱۵
- جدول ۴-۳۴: نتایج آزمون t برای مقایسه دو گروه دانش آموزان دختر و پسر در متغیر
- مفهوم مرگ- به تفکیک پایه‌های تحصیلی ۱۱۶
- جدول ۴-۳۵: نتایج آزمون Uمان- ویتنی برای مقایسه دو گروه دانش آموزان دختر و پسر در سطح مراحل اکتساب مفهوم عدل- به تفکیک پایه‌های تحصیلی
- با تعداد ۱۰ نمونه برای هر جنس در هر پایه ۱۱۷
- جدول ۴-۳۶: نتایج آزمون t برای مقایسه دو گروه دانش آموزان دختر و پسر در متغیر
- مفهوم عدل - به تفکیک پایه‌های تحصیلی ۱۱۸
- جدول ۴-۳۷: نتایج آزمون Uمان- ویتنی برای مقایسه دو گروه دانش آموزان دختر و پسر در سطح مراحل اکتساب مفهوم وحی- به تفکیک پایه‌های تحصیلی
- با تعداد ۱۰ نمونه برای هر جنس در هر پایه ۱۱۹
- جدول ۴-۳۸: نتایج آزمون t برای مقایسه دو گروه دانش آموزان دختر و پسر در متغیر
- مفهوم وحی- به تفکیک پایه‌های تحصیلی ۱۲۰
- جدول ۴-۳۹: نتایج آزمون Uمان- ویتنی برای مقایسه دو گروه دانش آموزان دختر و پسر در سطح مراحل اکتساب مفهوم معجزه- به تفکیک پایه‌های
- تحصیلی با تعداد ۱۰ نمونه برای هر جنس در هر پایه ۱۲۱

- جدول ۴-۴۰: نتایج آزمون t برای مقایسه دو گروه دانش آموزان دختر و پسر در متغیر مفهوم معجزه- به تفکیک پایه‌های تحصیلی ۱۲۲
- جدول ۴-۴۱: نتایج آزمون Uمان- ویتنی برای مقایسه دو گروه دانش آموزان دختر و پسر در سطح مراحل اکتساب مفهوم عصمت- به تفکیک پایه‌های تحصیلی با تعداد ۱۰ نمونه برای هر جنس در هر پایه ۱۲۳
- جدول ۴-۴۲: نتایج آزمون t برای مقایسه دو گروه دانش آموزان دختر و پسر در متغیر مفهوم عصمت- به تفکیک پایه‌های تحصیلی ۱۲۴
- جدول ۴-۴۳- میانگین نمرات آزمونهای مفاهیم دینی به تفکیک پایه‌های تحصیلی دانش آموزان ۱۲۵

فصل اول :

طرح پژوهش

۱-۱- مقدمه

امروزه کودکان ما در سپهر بی‌کران اطلاعات و ارتباطات، و در معرض پیام‌های بی‌شماری قرار دارند که این مساله، هشیاری درباره این مخاطبان کم سن و سال را وظیفه‌ای انکارناپذیر می‌سازد. در این شرایط، پی‌ریزی شالوده‌ای استوار در زمینه تفکر دینی برای کودکان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است چرا که می‌تواند استعدادهایی را که جامعه در وضع کنونی به آن‌ها نیازمند است متکثر سازد، ناتوانمندی‌ها را از میان بردارد، اصول اخلاقی و مذهبی را تحکیم بخشیده و افرادی متعهد و مسئول بار آورد. ناگفته پیداست که اگر افراد جامعه بدین‌سان تربیت شوند، سمت و سوی حرکت جامعه در جهت نیل به کمال مطلوب خود که جامعه‌ای آرمانی با مشخصه‌های ایرانی - اسلامی می‌باشد خواهد بود. (باهنر، ۱۳۸۸)

با توجه به این ضرورت، دست‌اندرکاران حوزه تعلیم و تربیت تلاش کرده‌اند که برنامه‌ها را در جهت تربیت دینی کودکان پی‌ریزی نمایند ولی با وجود این تلاش‌ها شاهد هستیم که موفقیت شایان توجهی در این زمینه به دست نیامده است. دلیل عمده عدم موفقیت درباره تربیت دینی کودکان را باید در نقص برنامه‌ها جستجو کرد و نه در کودکان. امروزه این نکته مسلم است که فرآیندهای عقلی، اخلاقی و اجتماعی در خلال مراحل شکل می‌گیرند و در قلمرو آموزش و پرورش باید این مراحل محترم شمرده شوند. زیرا بدون شناخت دقیق مراحل تحول و ظرفیت‌ها و توانمندی‌های وابسته به آن، برنامه‌ریزی درسی و فعالیت‌های آموزشی مریبان و یا هر نوع سازماندهی علمی و آموزشی در سطوح مختلف، تحول روانی به بار نخواهند آورد.

با پذیرش این اصل که کودک فقط می‌تواند براساس توان ذهنی خود مفاهیمی را که به وی عرضه می‌شوند درک کند- و کارآمدی هر نظام آموزشی در گرو رعایت این اصل است- پس باید به صورت نظام‌دار، ویژگی‌های مراحل تحول روانی کودکان ایرانی را دانست؛ توالی مفاهیم آموزشی را با این ویژگی‌ها مطابقت داد و حد ناهمطرازی‌ها و یا عدم تناسب‌ها را در این وظایف مشخص کرد. این واری‌ها زمانی از دقت علمی برخوردار خواهند شد که در یک منظومه جامع، از حد واری‌های شکل‌گیری عملیات بنیادی تا سطح کاربرد این عملیات در قلمروهای مختلف، زیرپوشش تحلیل داده‌های تجربی قرار گیرند.

پس یکی از مباحثی که دست‌اندرکاران حوزه تعلیم و تربیت دینی باید به طور گسترده با آن آشنایی پیدا کنند، نحوه استنباط کودکان در سنین مختلف از موضوعات و مفاهیم دینی است. به یقین، شالوده تفکر دینی آنان را می‌توان در همین مفاهیم و برداشت‌های گوناگون جستجو کرد. اگر درصدد هستیم تا

پیام‌رسانی مذهبی، متناسب با ویژگی‌های دانش‌آموز را برنامه‌ریزی کنیم ناچاریم در دنیای کودکان آنان گام نهاده و از دید آن‌ها به معارف دینی بنگریم. عدم آگاهی از برداشت‌های کودکان، تعلیم و تربیت ما را دچار نواقص و کمبودهای گوناگونی خواهد کرد از جمله اینکه سبب خواهد شد معارف دینی در سطوحی ارائه شود که با فهم کودکان متناسب نبوده و گاه این باعث خستگی و دل‌زدگی آنان از معارف دینی و حتی اصل اسلام شود. افزون بر این، تفکر خام و محدود، آنان را نه تنها از تصورات و برداشت‌های غیرواقعی نجات نمی‌بخشد، بلکه این تصورات دور از واقعیت را تقویت خواهد کرد زیرا کودک ناچار است برای درک مفاهیمی فراتر از استعداد خویش، به همان تفکرات خام و کودکانه روی آورده و از این طریق خود را قانع سازد. از این رو، ضروری است دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت دینی با پژوهش‌های انجام شده در قلمرو روانشناسی تحولی درباره برداشت کودکان و نوجوانان از مفاهیم دینی آشنایی پیدا کرده و یافته‌های آن‌ها را در نظر داشته باشند.

۱-۲- بیان مساله

هر جامعه نسل آینده‌اش را چنان تربیت می‌کند که خود دوست دارد آنچنان باشد و آن را به گونه‌ای آماده می‌کند که سعادت، بهروزی و شادکامی‌را به نحوی که مورد نظر اوست تامین کند. جامعه‌ای که فضیلت‌های معنوی و اخلاقی را کمال مطلوب می‌شمارد، طبعاً نظام تعلیم و تربیت خود را در جهت رسیدن به این هدف سامان می‌دهد. دین در جامعه ایران، برخلاف بسیاری از کشورهای دیگر، به عنوان یک عامل اساسی و تاثیرگذار در زندگی فردی، اجتماعی و فرهنگی مطرح است. بنابراین طبیعی است که انتظار داشته باشیم نظام تعلیم و تربیت ایران به گونه‌ای طراحی شود که مفاهیم دینی را به افراد جامعه منتقل نماید. همچنین بدیهی است که نظام‌های تعلیم و تربیت موجود در اغلب کشورهای پیشرفته، مناسب برای کاربرد در ایران نیستند چرا که آن نظام‌ها برای رسیدن به کمال مطلوبی غیر از جامعه آرمانی دینی و گاه حتی در تضاد با آن طراحی شده‌اند. (نصیرزاده، حسین چاری، ۱۳۸۶)

برای طراحی نظام تعلیم و تربیتی که ما را به هدف گفته شده برساند ابتدا لازم است تعریف روشن و مشخصی از دین بیان شود. در این زمینه لازم است بین دو مفهوم دین و معرفت دینی تفاوت قائل شد. نسبت دین و معرفت دینی، مساله‌ای است که از دیرباز ذهن بشر را به خود معطوف داشته است. دین امری الهی است در حالی که معرفت دینی محصولی انسانی است. اگرچه ارتباط محکمی بین این دو برقرار